

Novela zákona o POZE aneb „Jízdní řád“ pro transformaci teplárenství

Sylva Hondlová

ERÚ

Od doby krize se stalo snad již zvyklostí, že se energetická legislativa upravuje několikrát za rok. Poslední novela energetického zákona z 31. března letošního roku pod názvem LEX OZE III je zásadní pro trh s elektřinou, přináší dlouho očekávané klíčové změny v oblastech ukládání energie, flexibility a agregace. Co mohlo uniknout pozornosti, je úprava, která se propsala do novely zákona o podporovaných zdrojích energie (POZE) a jež je klíčová pro transformaci teplárenství.

Konkrétně hovoříme o nových §26e a §26f. Ty předjímají budoucí podobu soustav zásobování tepelnou energií a nahlíží na jejich účinnost optikou celoevropského cíle klimatické neutrality do roku 2050. Dále pak stanoví nové povinnosti pro provozovatele soustav zásobování tepelnou energií i Energetický regulační úřad (ERÚ). Ten bude kromě posouzení, zda je příslušná soustava účinná či nikoliv, nově schvalovat tzv. plány transformace. Stejně jako v případě energetického zákona, i u novely zákona o POZE je základní termín nabytí účinnosti 1. srpen tohoto roku.

Postupné navyšování limitů

Novela zákona o POZE v rámci balíčku LEX OZE III zcela přejímá znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1791 o energetické účinnosti a o změně nařízení (EU) 2023/955, čímž Česká republika naplnila svou implementační povinnost. Cílem evropské právní úpravy je zajistit v případě dodávek tepla a chlazení účinnější spotřebu primární energie a zvýšení podílu tepelné energie z obnovitelných zdrojů, která vstupuje do systému dálkového vytápění, přičemž aby takový systém byl účinný, musí splňovat stanovené parametry.

Soustavy zásobování tepelnou energií, které jsou dle dosavadní legislativy účinné, či soustavy, které konaly opatření stát se (rovněž dle dosavadní legislativy) účinnými, budou muset nejpozději od roku 2028 činit další kroky, aby si svůj status zachovaly.¹ Zákon o POZE postupně mezi lety 2028 až 2050, v souladu se směrnicí, vymezuje další tři milníky. Konkrétně roky 2035, 2040 a 2045, ve kterých má dojít k postupnému navyšování limitů tepla dodaného soustavou z té které technologie nebo paliva. Pomyslnou hlavní roli v transformačním příběhu jednoznačně obsadí teplo z obnovitelných zdrojů a odpadní teplo. Ostatně cílem v roce 2050 je mít veškerou tepelnou energii vyrobenou pouze z nich. Zásadní změna se týká

i kombinované výroby, která pro označení účinné soustavy bude muset být vysokoúčinná, přičemž od roku 2045 již pro určení účinné soustavy nebude moci být použita vůbec.

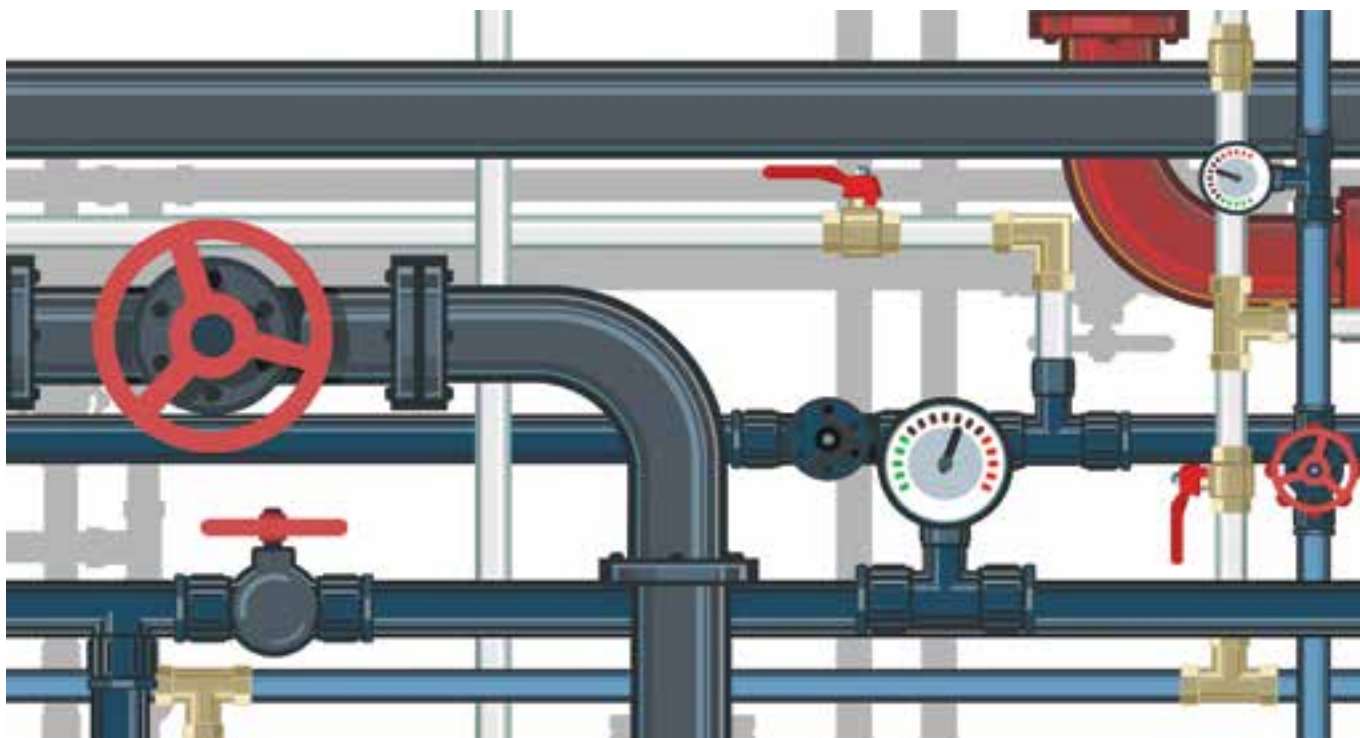
Zákon o POZE využívá pro definici účinné soustavy rovněž alternativní způsob ukotvený ve směrnici, kterým je vymezení podílem množství emisí skleníkových plynů na jednotku tepelné energie, nikoli však dodané do soustavy, ale zákazníkům, což je nutné mít na zřeteli. Jednotkou tepelné energie se v tomto případě rozumí energetická jednotka kWh. Cílem je samozřejmě mít v roce 2050 nulové emise, výchozí hodnotou pro rok 2028 je 150 g. Milníky jsou dále roky 2035 a 2045 s postupným snižováním o 50 g.

Jak správně stanovit množství skleníkových plynů v soustavě, má definovat vyhláška zpracovaná Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Novela zákona o POZE v návaznosti na směrnici také řeší výstavbu nových soustav a tzv. „podstatnou rekonstrukci“ těch stávajících. K té dojde, pokud investice do nich přesáhnou 50 % celkových investičních nákladů do tožné nové soustavy. Pro zajištění statusu účinné soustavy pak nově vzniklá, či „podstatně rekonstruovaná“ soustava musí splňovat kritéria účinné soustavy, dále u ní nesmí do konce roku 2030 dojít ke zvýšení výroby tepelné energie z jiných fosilních paliv, než je zemní plyn, a nesmí do ní být připojen jiný zdroj na fosilní paliva než zemní plyn.²

Data ze 743 soustav

V současné době je seznam účinných soustav zveřejněn na webových stránkách ERÚ, za každý rok vždy nejpozději do 30. dubna roku následujícího. Na tom se nic nezmění. Provozovatelé soustav však mají nově zákonnou povinnost předkládat ERÚ data k tomu, aby mohl posoudit, zda je příslušná soustava účinná. Dosavadní praxe byla

taková, že ERÚ oslovoval konkrétní subjekty s žádostí o poskytnutí relevantních informací, neměl ale pravomoci k tomu, aby jejich zaslání mohl vyžadovat a aby správnost dat mohl kontrolovat.

Stávající novela úřadu v tomto směru kompetence podstatně rozšiřuje. Provozovatelé mu data musí poskytnout nejpozději do 31. března. ERÚ ovšem bude usilovat o představení termínu na konec února, a to s ohledem na zkušenosti se zpracováváním velkého množství dat, správného zařazení do konkrétních soustav a jejich vyhodnocení, které má ze současné praxe. Pro kontext: K dnešnímu dni je v ČR 743 soustav zásobování tepelnou energií, v jedné soustavě může působit i více než jeden provozovatel, souhrnné zpracování všech dat standardně představuje přibližně dvouměsíční práci.

Plán transformace

Zcela novou povinností pro provozovatele soustav, které nebyly v roce 2025 vyhodnoceny jako účinné, tedy se neobjeví v seznamu účinných soustav zveřejněném ke 30. dubnu roku 2026 a v každém následujícím pátém roce a jejichž souhrnný instalovaný výkon je vyšší než 5 MWt, je zpracovat dle požadavků směrnice tzv. „plán transformace“, tedy plán na zajištění účinnější spotřeby primární energie, snížení distribučních ztrát a zvýšení podílu tepelné energie z obnovitelných zdrojů na dodávce tepelné energie, resp. plán, jak se stát účinnou soustavou, a to do 10 let. Ovšem pozor na to, že pokud nejsem v roce 2025 účinnou soustavou, přičemž zpracuji plán transformace s cílem být jí do deseti let, čili do roku 2035, podle limitů platných pro tento rok, již v roce 2040 opět nebudu plnit limity účinné soustavy. V roce 2041 tedy budu muset zpracovat nový plán transformace, jak být účinnou soustavou v roce 2050.

Plán transformace je nutné předložit ERÚ ke schválení, a to nejpozději do 30. září následujícího kalendářního roku (roku 2026). Provozovatel má tedy pět měsíců na jeho zpracování. Pokud soustavu zásobování tepelnou energií provozuje více provozovatelů, pak plán transformace předkládají za danou soustavu společně.

Jestliže ERÚ vyhodnotí předložený plán jako nedostatečný a neschválí jej, musí uvést důvody, které ho k tomu vedly, a uložit příslušnému provozovateli, aby plán přepracoval a znovu předložil ke schválení. Novela zákona o POZE nedefinuje konkrétní lhůtu, kterou má provozovatel na přepracování, její vymezení ponechává na rozhodnutí ERÚ. Musí se však jednat o lhůtu přiměřenou.

Každý provozovatel je pak povinen se schváleným plánem transformace řídit a ke každému 30. červnu informovat ERÚ o pokrocích při jeho plnění. Pokud provozovatel vyhodnotí, že toho není schopen, nebo že jeho plán již nesplňuje podmínky účinné soustavy, musí tyto skutečnosti ERÚ sdělit, a to do 30 dnů. Následně má šest měsíců na zpracování nového plánu a jeho opětovné předložení. ERÚ bude standardně spolu se seznamem účinných soustav zásobování tepelnou energií, rovněž v souladu se směrnicí, zveřejňovat seznam soustav, které mají zpracovat plán transformace, avšak do 30. dubna ještě nebyl schválen. První takový seznam (soustav, kterým nebyl schválený plán transformace do konce roku 2026) bude na webu ERÚ, podle přechodného ustanovení zákona, do konce roku 2027.

Ze současných 743 soustav je 242 účinných, přičemž soustav se souhrnným instalovaným tepelným výkonem všech zdrojů je zhruba 200 a menší polovina z nich je účinných. Provozovatelé tak před sebou mají v následujících letech velkou výzvu.

Proč být účinnou soustavou zásobování tepelnou energií?

Pokud soustava zásobování tepelnou energií nebude účinná, nejedná se ani podle stávajícího znění, ani podle novely zákona o POZE o přestupek; její provozovatel, případně provozovatelé tak nebudou pokutováni. Motivace provozovatelů je zajištěna jinými prostředky – systémem EU ETS 1, EU ETS 2, vlivem na hodnocení energetické náročnosti budov připojených na soustavu zásobování tepelnou energií, případnými možnostmi získání různých forem podpory atd.

Poznámky:

¹ § 26e

Účinná soustava zásobování tepelnou energií

(1) Účinnou soustavou zásobování tepelnou energií je soustava zásobování tepelnou energií, do které bylo dodáno v kalendářním roce v období

a) do 31. prosince 2027 alespoň 50 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů, 50 % odpadního tepla, 75 % tepla z kombinované výroby elektřiny a tepla nebo 50 % tepla z kombinace uvedených možností, b) od 1. ledna 2028 alespoň 50 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů, 50 % odpadního tepla, 50 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů a odpadního tepla, 80 % tepla z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla nebo 50 % tepelné energie z kombinace uvedených možností, pokud podíl tepla z obnovitelných zdrojů činí alespoň 5 %,

c) od 1. ledna 2035 alespoň 50 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů, 50 % odpadního tepla, 50 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů a odpadního tepla nebo 80 % tepla z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla, odpadního tepla a tepelné energie z obnovitelných zdrojů, pokud podíl odpadního tepla a tepelné energie z obnovitelných zdrojů činí alespoň 35 %,

d) od 1. ledna 2040 alespoň 75 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů, 75 % odpadního tepla, 75 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů a odpadního tepla nebo 95 % tepla z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla, odpadního tepla a tepelné energie z obnovitelných zdrojů, pokud podíl odpadního tepla a tepelné energie z obnovitelných zdrojů činí alespoň 35 %,

e) od 1. ledna 2045 alespoň 75 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů, 75 % odpadního tepla nebo 75 % tepelné energie z obnovitelných zdrojů a odpadního tepla,

f) od 1. ledna 2050 pouze odpadní teplo a tepelná energie z obnovitelných zdrojů.

(2) Účinnou soustavou zásobování tepelnou energií je také soustava zásobování tepelnou energií, ve které množství emisí skleníkových plynů na jednotku tepelné energie dodané zákazníkům nepřesáhlo v kalendářním roce v období od

a) 1. ledna 2028 150 g/kWh,

b) 1. ledna 2035 100 g/kWh,

c) 1. ledna 2045 50 g/kWh,

d) 1. ledna 2050 0 g/kWh.

² § 26e

(4) Je-li vystavěna nová soustava zásobování tepelnou energií nebo provedena rekonstrukce soustavy zásobování tepelnou energií, jejíž náklady přesáhnou 50 % investičních nákladů na výstavbu nové srovnatelné soustavy zásobování tepelnou energií (dále jen „podstatná rekonstrukce“), je účinnou soustavou zásobování tepelnou energií soustava, která splňuje podmínky podle odst. 1) nebo 2), pokud po uvedení nové soustavy zásobování tepelnou energií do provozu nebo provedení podstatné rekonstrukce soustavy zásobování tepelnou energií současně

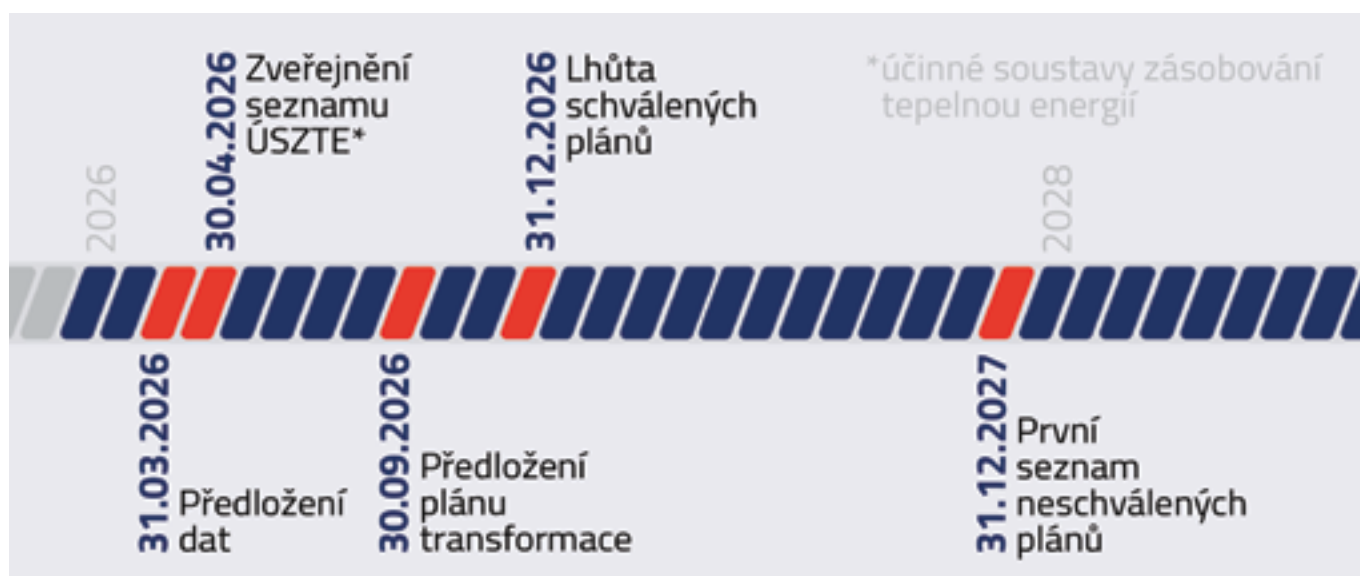
a) ve zdrojích tepelné energie, ze kterých je dodávána tepelná energie do podstatně zrekonstruované soustavy zásobování tepelnou energií, nedošlo ke zvýšení spotřeby fosilních paliv jiných než zemního plynu ve srovnání s průměrnou roční spotřebou těchto paliv za tři kalendářní roky plného provozu před provedením podstatné rekonstrukce soustavy zásobování tepelnou energií a

b) nebyl k soustavě zásobování tepelnou energií připojen žádný nový zdroj tepelné energie, ve kterém se spotřebovává jiné fosilní palivo než zemní plyn, pokud je nová soustava zásobování tepelnou energií vystavěna nebo je provedena podstatná rekonstrukce soustavy zásobování tepelnou energií do 31. prosince 2030.

Ing. Sylva Hondlová

v rámci civilního studia vystudovala ekonomický obor se zaměřením na logistiku na Vysoké vojenské škole pozemního vojska ve Vyškově. Po jejím absolvování nastoupila na Energetický regulační úřad (ERÚ), kde působí nepřetržitě už od roku 2001. Nejprve pracovala v odboru plynárenství, mezi lety 2005 a 2012 jako jeho ředitelka. Po krátkém působení na pozici vedoucí oddělení pro integraci trhů v odboru pro evropské záležitosti vede od roku 2020 oddělení regulace teplárenství, kde se zabývá tvorbou pravidel regulace pro sektor teplárenství, šetřením předběžných cen za dodávku tepelné energie a také participuje na přípravě legislativy v oblasti teplárenství.

Harmonogram plánů transformace teplárenských soustav